

Előszó

Az *Elpis* 2017/2. számát Losonczi Péter (1970-2015) emlékének szenteljük. Mivel barátaival vonatkozó gondolatai a tematikus blokk előtt olvashatóak, ebben az előszóban csak az írások rövid ismertetésére szorítkozunk. Az összeállítást hat dolgozat alkotja az újkori filozófia területéről – ebből három vallásfilozófiai fókuszú – Descartes-tól kezdve Spinozán és Leibnizen át Kantig és Fichtéig bezárólag.

Pavlovits Tamás Descartes *Harmadik elméledésének* utolsó bekezdését, azaz Isten végtelen ideájának szemléletét elemzi. A szerző mellett érvel, hogy a végtelen szemlélésével kapcsolatos érzelmek összefüggnek a végtelen észlelésének kettős – egyrészt teljesen világos, másrészt megérthetetlen – természetével. Szabó Imre másképp, az analitikus filozófia eszköztárával közelít a francia gondolkodóhoz, felállítva annak descartes-i kritériumát, hogy az elmére mely predikátumok lehetnek igazak. A szöveg a tudatosság problémájának előtérbe helyezésével igyekszik árnyaltabb képet rajzolni a karteziánus elmefogalomról. A továbbiakban Boros Gábor Spinoza *Etikájában* élet és halál kettős értelmezésének lehetőségét boncolgatja. Középpontba a bölcs emberben testet öltő, tisztán filozófiai megalapozású immanens üdvösség kerül, jól elkülönítve azt a transzcendens célzatú megtéréstől, vagy az élet s halál páli értelmezésétől. Ezután Schmal Dániel szövege olvasható a személyes azonosságról, melynek konklúziója szerint ha Locke-ot helyesen tekintjük a pszichológiai modernitás egyik megalapítójának, akkor Leibnizre is érdemes egy hasonlóan modern, kontextualista megközelítés kezdeményezőjeként tekinteni. A blokkot végül egy Kant- és egy Fichte-dolgozat zárja. Előbbiben Forczek Ákos rekonstruálja az emberi nem karaktere és morális rendeltetése, illetve e morális rendeltetés és a (világ)polgári alkotmány kidolgozásának programja közötti kapcsolatot. A gondolatmenet szerint a felvilágosodásnak egy konstruktív belső kényszer alkalmazásával kell kiutat találnia a „népet” megköttető, destruktív belső kényszer állapotából. Utóbbiban pedig Hankovszky Tamás Fichte nyomán állítja egymással élesen szembe a páli és jánosi teológiát, rámutatva a tudománytan és a jánosi teológia szubsztantív hasonlóságára. A jánosi teológia azért lehet kitüntetett, mivel nagy erővel hangsúlyozza az egységet, ezzel pedig szemlélteti, értelmezi és hitelesíti Fichte kései, erőteljes monizmusát.

A Kratér rovat, hűen a folyóirat eredeti, tehetséggondozást szem előtt tartó célkitűzéséhez, a 2017-es OTDK díjnyertes dolgozataiból kínál válogatást. Az itt olvasható szövegek magas színvonalú, a nemzetközi szakirodalmat figyelemmel kíséző, eredeti gondolkodásról tanúbizonyságot tevő pályamunkák. Az első dolgozatban Kovács Dániel Attila a tudatosság kérdését vizsgálja Plótinosz filozófiájában. A dolgozat szerzője amellet érvel, hogy Plótinosz a tudatosság két markánsan eltérő formáját különbözteti

meg egymástól, az alsó lélekhez tartozó empirikus tudatosságot és a felső lelket jellemző noétikus öntudatot, kiegészítve azzal, hogy az utóbbi paradigmatis lehet az előbbi számára. Gyárfás Orsolya írása Strauss *Rózsalovagjának* kortársi recepciójával és értelmezéstörténetével foglalkozik. A tanulmány arra próbál rámutatni, hogy az opera recepciója nem függetleníthető a művészetértelmezésben lezajló mélyreható változásoktól, amelyeket a posztmodern megjelenése indított el, így az opera korábban giccsesnek tekintett jegyei a *camp* fogalma mentén újraértékelhetők, színpadra állítása megreformálható. Csornay Annamária cikke Bernard Williams és a liberális politikai realizmus egyik alapszövegét elemzi. Célja az, hogy megmutassa azokat a feltevéseket, amelyek alapján Williams elutasítja a politikai gondolkodást uraló moralizmust és újradefiniálja a moralitás és a politika viszonyát. Ez a dolgozat azért különleges, mivel az *Elpis* történetének első angol nyelvű szövege, ám terveink szerint korántsem az utolsó. Kintli Borbála tanulmányának fókuszában etika és esztétika viszonya áll, pontosabban ennek a kérdésnek a problematizációja Pilinszky János és Emmanuel Levinas gondolkodásában. Az írás azt igyekszik megvilágítani, hogy a két szövegkorpusz együttolvasása kölcsönösen produktívnak bizonyulhat az etikailag érvényes művészet fogalma kapcsán, mely igénynek a művészet jelen formájában egyik gondolkodó szerint se képes megfelelni. Zsupos Norbert végül azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy mit jelöl a „kifejezés” problémája Deleuze gondolkodásában. A fogalom világosan szembeállítható a reprezentáció fogalmával, vagyis annak a deleuze-i igénynek a megnyilvánulásaként értelmezhető, mely a transzcendencia filozófiájával szemben az immanencia filozófiáját alapozza meg.

Kritérium rovatunkban ezúttal is helyet kaptak könyvkritikák és egy vitairat. A vitairat a Doktoranduszok Országos Szövetsége legutóbbi Ütközéspontok konferenciájának „Praxis-vita” névre keresztelt kerekasztal-beszélgetését folytatja írásos formában. A vitára 2017. május 26-án került sor, résztvevői Forrai Gábor, Lubinszki Mária, Nemes László, Olay Csaba, Rosta Kosztasz és Sárkány Péter voltak. Vitaindítójában Nemes László a filozófiai művek és eredmények helyett a filozofálás folyamatát hangsúlyozza. Ezáltal a hazai filozófia gyakorlati fordulatát sürgeti, amely szerinte számos lehetőséget hordoz magában. Reményeink szerint az *Elpis* későbbi számaiban a Praxis-vitát érintő további hozzászólások is olvashatóak lesznek. Végül – keretet adva jelen számunknak – három, a közelmúltban elhunyt kiemelkedő filozófusról emlékezünk meg egy-egy művük értékelő bemutatásával sorrendben Farkas Henrik, Kiss Csaba és Paár Tamás által: Tengelyi Lászlóról (1954-2014), Márkus Györgyről (1934-2016) és Karl-Otto Apelről (1922-2017).

Külön köszönet illeti e szám megszerkesztése során tett erőfeszítéséért Forczek Ákost (tematikus blokk), Gyöngyösi Megyert (OTDK-dolgozatok) és Paár Tamást (Praxis-vita).

Rosta Kosztasz